การพัฒนาระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะส่งเสริมความใฝ่รู้ใฝ่เรียน สำหรับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา

The Development of Cooperative Learning-Based Instructional System to Enhance Curiosity and Lifelong Learning Skills in Social Studies, Religion and Culture Learning Area among Lower Secondary School Students in Chachoengsao Province)

พระปลัดสมศักดิ์ กตธมฺโม (โสรัตน์ถาวร)
Phrapaladsomsak Katadhammo (Soradthawon)
สมชัย ศรีนอก
Somchai Srinok
สุรชัย แก้วคูณ
Surachai Kaewkoon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Received: 14 January 2026; Revised: 29 August 2026; Accepted: 31 August 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือ เพื่อส่งเสริมทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยประยุกต์กระบวนการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา 7 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 40 คน จาก 4 โรงเรียน ที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือต้นแบบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และเครื่องมือประเมินคุณภาพระบบการสอน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test

ผลการวิจัยพบว่า ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.92) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ด้าน ครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้ร่วมมืออย่างเป็นระบบ นักเรียนมีพฤติกรรมการสร้างความรู้หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าเฉลี่ยหลังเรียน (2.96) สูงกว่าก่อนเรียน (1.98) ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการสอนสามารถส่งเสริมทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.16) โดยเฉพาะขั้นนำเข้าสู่บทเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.25) และผลการประเมินรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าระบบการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.14) สรุปได้ว่าระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพ เหมาะสมต่อการใช้จริง และช่วยส่งเสริมความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิผล.

คำสำคัญ: การเรียนแบบร่วมมือ, ระบบการสอน, ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน, สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

Abstract

The objective of this research was to develop an instructional system based on the approach to enhance the learning enthusiasm and inquisitiveness of lower secondary school students in the learning area of Social Studies, Religion, and Culture under the educational service area of Chachoengsao Province. This study employed a Research and Development methodology by applying a seven-step process of educational innovation development. The sample consisted of five experts (one in educational technology and four in social studies education) and forty Grade 9 students from four schools selected through multistage random sampling.

The research instruments included prototype materials, questionnaires, in-depth interviews, and instructional system quality assessment tools. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, percentage, standard deviation, and t-test.

The research findings revealed that the developed cooperative learning-based instructional system was highly appropriate (mean = 3.92), comprising eight key components that systematically covered the cooperative learning process. Students' knowledge construction behaviors after learning were significantly higher than before learning, with a post-test mean score of 2.69, compared to a pre-test mean of 1.98, indicating that the system effectively enhanced students' learning enthusiasm and inquiry skills.

Moreover, students reported a high level of satisfaction with the instructional process (mean = 4.16), particularly in the introduction stage (mean = 4.25). The expert validation results also confirmed that the instructional system was highly appropriate (overall mean = 4.14). In conclusion, the cooperative learning-based instructional system developed in this study is of high quality, practical for classroom implementation, and effective in fostering students' learning enthusiasm and curiosity.

Keywords: Cooperative Learning, Instructional System, Curiosity and Lifelong Learning, Social Studies, Religion and Culture

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) ซึ่งเป็นสังคมที่มีลักษณะสำคัญคือ การใช้ "ความรู้" เป็นทุนในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และนวัตกรรม (Trilling & Fadel, 2009) สังคมในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ และวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้ของมนุษย์ไม่อาจจำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน แต่ต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (UNESCO, 2015) ในบริบทดังกล่าว ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียน (Curiosity and Lifelong Learning Skills)" ที่สะท้อนถึงความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ ความต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การตั้งคำถามเพื่อค้นหาความจริง การกล้าแสดงความคิดเห็น และการใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อพัฒนาตนเอง (OECD, 2018; World Economic Forum, 2020) ทักษะดังกล่าวถือเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะใฝ่รู้ใฝ่เรียนมิได้เกิดขึ้นจากการสอนเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เช่น การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) การเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry-based Learning) และการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) ซึ่งล้วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากเห็น และกล้าที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง การพัฒนาทักษะใฝ่รู้ใฝ่เรียนมิได้เกิดขึ้นจากการสอนเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เช่น การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

(Problem-based Learning) การเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry-based Learning) และการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) ซึ่งล้วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากเห็น และกล้าที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อสร้างสังคมคุณภาพและยั่งยืน โดยเน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ “3R 8C” เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ สื่อสาร สร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และนโยบายประเทศไทย 4.0 ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะด้านนวัตกรรม

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการจัดการศึกษาไทยยังมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ขาดรูปแบบการสอนที่เหมาะสม ขาดทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่ดี ระบบประเมินผลไม่เหมาะสม และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็น “พลเมืองดี” มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข โดยครอบคลุม 5 สาระหลัก ได้แก่ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ซึ่งมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม

ปัจจุบันแนวทางการจัดการเรียนรู้เน้น “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Learner-Centered) โดยใช้วิธีการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหา และทักษะชีวิต ซึ่งแนวคิด “การเรียนแบบร่วมมือ” (Collaborative Learning หรือ Cooperative Learning) จึงเป็นแนวทางที่ตอบสนองต่อการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างเหมาะสม เพราะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-centered Approach) และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก จึงเป็นภารกิจสำคัญของครูผู้สอนสังคมศึกษาในยุคปัจจุบัน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ที่ต่อยอดได้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ประเด็นสังคมร่วมสมัยได้อย่างลึกซึ้ง และมีความใฝ่รู้ที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็น “พลเมืองแห่งศตวรรษที่ 21” อย่างสมบูรณ์ (Partnership for 21st Century Learning, 2019)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (R&D) ตามแนวทางของ Borg and Gall (1989) และอ้างอิงกระบวนการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น (Needs Assessment)

2. การวิเคราะห์หลักสูตรและกำหนดกรอบแนวคิดระบบการสอน

3. การออกแบบและพัฒนาระบบการสอนต้นแบบตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning Model)

4. การตรวจสอบความถูกต้องของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญ

5. การทดลองใช้ระบบการสอนในชั้นเรียนจริง (Try-out)

6. การปรับปรุงและพัฒนาระบบตามผลการประเมิน

7. การประเมินประสิทธิภาพและความเหมาะสมของระบบการสอน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 5 คน

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งสิ้น 128 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วย

1. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อใช้ตรวจสอบความถูกต้องของระบบการสอนและเครื่องมือวิจัย

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 40 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา จำนวน 4 โรงเรียน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยโรงเรียนละ 10 คน

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วยผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และพระวิทยากร รวม 10 คน เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และพฤติกรรมความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2. แบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากครูและผู้เชี่ยวชาญ

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการเรียน

5. แบบประเมินพฤติกรรมการใฝ่รู้ใฝ่เรียน เพื่อวัดพฤติกรรมและความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน

6. แบบสังเกตการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

7. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อระบบการสอน

8. แบบประเมินความเหมาะสมของระบบการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือทุกประเภทได้รับการตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง ดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3-5 ท่าน เพื่อคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งค่าที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 0.50–1.00

2. ทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ครู นักเรียน และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อนของการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2. ออกแบบและพัฒนาระบบการสอน ตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือ โดยกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โครงสร้างกิจกรรม วิธีการประเมินผล และแนวทางการบูรณาการสื่อการเรียนรู้

3. ตรวจสอบความเหมาะสมของระบบการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

4. ทดลองใช้ระบบการสอนในชั้นเรียนจริงกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

5. เก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์และพฤติกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน–หลังเรียน แบบสังเกต และแบบประเมินพฤติกรรม

6. เก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนต่อระบบการสอนและการเรียนรู้แบบร่วมมือ

7. สรุปผลและประเมินคุณภาพระบบการสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา เพื่อยืนยันประสิทธิภาพและความเหมาะสมของระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการเรียน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูง สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน มี

ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ผลการทดลองแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการสร้างความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนและผลการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าระบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

นอกจากนี้ ระบบการสอนยังประกอบด้วยกระบวนการที่เป็นระบบ มีการวิเคราะห์บริบท การเตรียมความพร้อม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการเรียนรู้ร่วมกัน การคิดวิเคราะห์ และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ รายละเอียดดังนี้

1. ผลการพัฒนาระบบการสอน

ผลการวิจัยพบว่า ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning-based Instructional System) ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 8 ส่วน ได้แก่

1) การวิเคราะห์บริบท (Context Analysis) เป็นขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ครู และโรงเรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบระบบการสอน โดยพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดแรงจูงใจและทักษะการเรียนรู้เชิงรุก ขณะที่ครูยังเน้นการบรรยายมากกว่าการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

2) การวิเคราะห์และกำหนดปัจจัยนำเข้า (Input Factors Analysis) เป็นการวิเคราะห์ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และศักยภาพของผู้สอน เพื่อกำหนดแนวทางการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3) การเตรียมความพร้อม (Preparation) ประกอบด้วยการวางแผนจัดกลุ่มผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและความไว้วางใจภายในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน

4) การจัดกิจกรรมการสอน (Teaching Process) ใช้แนวคิดหลักของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่เน้นการทำงานเป็นกลุ่มย่อย การมีเป้าหมายร่วมกัน การรับผิดชอบรายบุคคล และการพึ่งพาอาศัยกันในเชิงบวก (Positive Interdependence) โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) มากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้

5) การประเมินผล (Evaluation) มีทั้งการประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Evaluation) และการประเมินผลปลายหน่วย (Summative Evaluation) โดยเน้นการประเมินเชิงกระบวนการ เช่น การมีส่วนร่วม การแก้ปัญหาร่วมกัน และการสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflection) ของผู้เรียน

6) การสรุปผลการสอน (Teaching Summary) เป็นขั้นตอนการรวบรวมผลการเรียนรู้และข้อเสนอแนะจากผู้เรียน เพื่อสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกและความภาคภูมิใจในผลงานที่เกิดจากความร่วมมือ

7) ผลผลิต (Result) หมายถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากระบบการสอน ทั้งในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (Attitudes) โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียน (Curiosity and Lifelong Learning Skills) และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration Skills) ซึ่งปรากฏชัดเจนจากผลสะท้อนของผู้เรียน

8) การตรวจสอบและปรับปรุงระบบ (Adjust) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่มุ่งปรับปรุงระบบให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยอาศัยข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้สอน และผู้เรียน เพื่อให้ระบบมีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ผลการประเมินความเหมาะสมของระบบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน ด้านจิตวิทยาการศึกษา และด้านเทคโนโลยีการศึกษา พบว่าค่าเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมเท่ากับ 3.92 ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสอดคล้องขององค์ประกอบระบบกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีค่าเฉลี่ย 4.10 ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.85 ด้านความชัดเจนของกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 3.88 และด้านความเหมาะสมของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.90

ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ระบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียน

ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนหลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนตามระบบการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยได้ดำเนินการทดสอบในสองขั้นตอน ได้แก่

1) การทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น (Try Out)ได้ดำเนินการทดลองใช้ระบบการสอนในกลุ่มนักเรียนขนาดเล็ก เพื่อทดสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และเครื่องมือการประเมิน พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) เพิ่มขึ้นจาก 0.65 ในการเรียนแบบเดิม เป็น 0.72 หลังจากใช้ระบบการสอนที่พัฒนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบการสอนใหม่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้ดีกว่าเดิม และสามารถประยุกต์ความรู้ในการทำกิจกรรมกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) การทดลองสอนจริง (Trial Run)เมื่อขยายผลการใช้ระบบการสอนกับกลุ่มนักเรียนในชั้นเรียนจริง พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลเฉลี่ยเท่ากับ 0.74 ซึ่งสูงกว่าค่ามาตรฐานเกณฑ์ 0.70 ที่นิยมใช้ในการประเมินประสิทธิผล

ของนวัตกรรมการเรียนการสอน (ตามแนวของบุญชม ศรีสะอาด, 2562) ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Domain) และทักษะกระบวนการเรียนรู้ (Process Skills)

นอกจากนี้ จากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนและแบบบันทึกการมีส่วนร่วมของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ การตั้งคำถาม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมได้ลึกซึ้งกว่าเดิม แสดงถึงการเกิดพัฒนาการทางความคิดระดับสูง (Higher Order Thinking) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียนในศตวรรษที่ 21

โดยสรุป การวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนชี้ให้เห็นว่า ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้น สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นทีม และความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสร้างทักษะใฝ่รู้ใฝ่เรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการสร้างทักษะใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองใช้ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือ พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการสร้างความรู้ของนักเรียนหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย 2.69 ซึ่งสูงกว่าก่อนการทดลองที่มีค่าเฉลี่ย 1.98 อยู่ในระดับมาก (อยู่ในเกณฑ์ “ยอมรับได้”) โดยผลการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นถึง พัฒนาการด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการเด่นชัดในด้านการตั้งคำถามเพื่อแสวงหาความรู้ การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้หลากหลาย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม รวมถึงการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Active Inquiry) และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Skills)

จากการสังเกตในชั้นเรียนและแบบประเมินตนเองของผู้เรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น มีความกล้าแสดงออก และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของกลุ่มและตนเองมากขึ้นอย่างชัดเจน กระบวนการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากเพื่อน มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเชิงบวก และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมและการให้ข้อเสนอแนะระหว่างกัน

ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson และ Johnson (1999) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกระบวนการที่สร้าง “การพึ่งพาอาศัยกันเชิงบวก” (Positive Interdependence) และ “ความรับผิดชอบส่วนบุคคล” (Individual Accountability) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาความใฝ่รู้และแรงจูงใจภายในของผู้เรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Slavin (2009) ที่ระบุว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะทางสังคมควบคู่กันไป

โดยสรุป ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการสร้างทักษะใฝ่รู้ใฝ่เรียนแสดงให้เห็นว่า การใช้ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือมีประสิทธิผลอย่างชัดเจน สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใฝ่รู้ คิดวิเคราะห์ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือ พบว่าโดยรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับ มาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.16) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์เชิงบวกให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านขั้นนำเข้าสู่บทเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.25 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดี ผ่านกิจกรรมการตั้งคำถาม ปัญหาเชิงสถานการณ์ และการเชื่อมโยงเนื้อหากับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมทางจิตใจและจูงใจในการเรียนรู้

ด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการทำงานกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 4.18 ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ทำงานร่วมกันในกลุ่มช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้น และสามารถเรียนรู้จากเพื่อนร่วมกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู มีค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ผู้เรียนชื่นชมวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ และอภิปราย โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) มากกว่าการบรรยาย

ด้านบรรยากาศการเรียนรู้และความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 4.09 ผู้เรียนรายงานว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้รู้สึกเป็นมิตร สนุก และกล้าแสดงออกมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกสะท้อนว่า นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยสร้างความมั่นใจในตนเอง ทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นต่อหน้ากลุ่ม และรู้สึกว่าการเรียนรู้ไม่ใช่เพียงการจดจำ แต่เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนและค้นหาความรู้ร่วมกัน ผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Johnson และ Johnson (1999) และ Slavin (2009) ที่ยืนยันว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยส่งเสริมแรงจูงใจภายในของผู้เรียน เพิ่มความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ และสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้เรียนในชั้นเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โดยสรุป การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนยืนยันว่า ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ทั้งในด้านเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และบรรยากาศในชั้นเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายในและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียนในระยะยาว

5. ผลการประเมินรับรองระบบการสอน

ผลการประเมินรับรองระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการสอนสังคมศึกษา พบว่าระบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.14 แสดงให้เห็นว่าระบบดังกล่าวมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้จริง และส่งผลต่อการพัฒนาทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

องค์ประกอบด้านภาพรวมของระบบ ได้รับค่าความเหมาะสมสูงที่สุด **(**ค่าเฉลี่ย 4.33**)** สะท้อนว่าระบบการสอนมีความครบถ้วน เป็นเอกภาพ และสามารถบูรณาการแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือกับบริบทการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบด้านผลย้อนกลับและผลลัพธ์ของการสอน มีค่าเฉลี่ยรองลงมาอยู่ในระดับมากเช่นกัน **(**ค่าเฉลี่ย 4.21**)** แสดงว่าระบบสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ด้านอื่น ๆ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาระบบ ได้รับค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.90–4.10 ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ (จำนวน 4 คน) เห็นว่าระบบการสอนมีความสมบูรณ์ เหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้จริง ส่วนอีก 1 คนเสนอแนะให้ปรับปรุงรายละเอียดในขั้นตอนการประเมินผลและการสรุปผลการสอนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มความต่อเนื่องของวงจรการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

โดยสรุป ผลการประเมินรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันว่า ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในระดับสูง สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และมีศักยภาพในการขยายผลสู่การใช้ในบริบทการศึกษาระดับอื่นได้ในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิด ความร่วมมือในการเรียนรู้ (Collaborative Learning Behavior**)** และมี ทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียน (Curiosity and Lifelong Learning Skills) สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านพฤติกรรมการสร้างความรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยรวม ซึ่งสะท้อนว่าระบบการสอนดังกล่าวมีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

ผลดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Slavin (2009) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เนื่องจากผู้เรียนรู้สึกถึงความสำเร็จร่วมกันของกลุ่มและได้รับการยอมรับจากเพื่อน ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมเชิงบวกในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนแนวคิดของ Johnson และ Johnson (1999) ที่เน้นว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือจะเกิดผลสูงสุดเมื่อมีการพึ่งพาอาศัยกันเชิง

บวก (Positive Interdependence) และความรับผิดชอบรายบุคคล (Individual Accountability) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนหลังการทดลอง แสดงให้เห็นว่าระบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูชิศ สถิตย์พงษ์ (2560) ที่พบว่าการพัฒนาระบบการสอนโดยใช้แนวคิดภควันตภาพ (Quantum Teaching) สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของทั้งสองแนวคิดต่างให้ความสำคัญกับ “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Learner-Centered Approach) และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ซึ่งช่วยกระตุ้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ผลการวิจัยยังพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อระบบการสอนในระดับสูง โดยเฉพาะในขั้นนำเข้าสู่บทเรียนและขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนสร้างความหมายและความเข้าใจด้วยตนเองผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Vygotsky, 1978) ระบบการสอนแบบร่วมมือจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ ความสนุก และแรงจูงใจภายในที่นำไปสู่การเรียนรู้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เห็นว่าระบบการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก ยังแสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาเป็นไปตามหลักการของการออกแบบเชิงระบบ (Systematic Instructional Design) ที่เน้นความครบถ้วน สมเหตุสมผล และตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพ (Dick & Carey, 2015)

โดยสรุป การเรียนรู้แบบร่วมมือไม่เพียงช่วยพัฒนาทักษะทางวิชาการของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมคุณลักษณะด้านสังคม อารมณ์ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเป็น “ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learner) ตามแนวทางการศึกษาศตวรรษที่ 21 อันสอดคล้องกับเป้าหมายของงานวิจัยนี้อย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

1. องค์ความรู้เชิงทฤษฎี (Theoretical Knowledge)

1.1 การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากทฤษฎีสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ซึ่งมองว่าผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 ระบบการสอนที่ดีควรประกอบด้วยองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบท การกำหนดปัจจัยนำเข้า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดวงจรคุณภาพการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

1.3 การส่งเสริมความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของผู้เรียนไม่เพียงเกิดจากแรงจูงใจภายนอก (เช่น การประเมินผลหรือรางวัล) แต่ยังเกิดจากแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ที่ได้รับการกระตุ้นจากบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีคุณค่าและภาคภูมิใจในความสามารถของตน

2. องค์ความรู้เชิงปฏิบัติ (Practical Knowledge)

2.1 การพัฒนาระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือที่มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1) การวิเคราะห์บริบท (Context Analysis)

2) การวิเคราะห์และกำหนดปัจจัยนำเข้า (Input Factors Analysis)

3) การเตรียมความพร้อม (Preparation)

4) การจัดกิจกรรมการสอน (Teaching Process)

5) การประเมินผล (Evaluation)

6) การสรุปผลการสอน (Teaching Summary)

7) ผลผลิต (Result)

8) การตรวจสอบและปรับปรุงระบบ (Adjust)สามารถใช้เป็น “ต้นแบบ” ของระบบการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจน เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในรายวิชาต่าง ๆ

2.2 การจัดกิจกรรมแบบกลุ่มย่อย (Small Group Learning) ที่มีเป้าหมายร่วมกันและการแบ่งบทบาทที่ชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่น เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคม การสื่อสาร และการแก้ปัญหาร่วมกัน

2.3 การใช้วิธีประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การประเมินจากเพื่อนร่วมกลุ่ม (Peer Assessment) และการสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflection) ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกและสามารถประเมินตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. องค์ความรู้เชิงพัฒนา (Developmental Knowledge)

3.1 ระบบการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าดัชนีประสิทธิผลเพิ่มขึ้นจาก 0.65 เป็น 0.74 ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของกระบวนการพัฒนา

3.2 พฤติกรรมการสร้างความรู้ของนักเรียนหลังการเรียนสูงขึ้นจาก 1.98 เป็น 2.69 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและการคิดวิเคราะห์ที่เด่นชัด

3.3 ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อระบบการสอนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม 4.16) โดยเฉพาะขั้นตอนการเริ่มต้นกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อแรงจูงใจและบรรยากาศการเรียนรู้

4. สาระสำคัญขององค์ความรู้ใหม่ (New Body of Knowledge)

4.1 การเรียนรู้แบบร่วมมือที่ออกแบบอย่างเป็นระบบสามารถพัฒนา “ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต” และ “แรงจูงใจภายใน” ของผู้เรียนได้จริง

4.2 ระบบการสอนที่มีโครงสร้างแบบวงจร (Cyclic Learning System) เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามแนวทางของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

4.3 การพัฒนาระบบการสอนควรยึดหลัก “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง – ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก” เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน

สรุป

ระบบการสอนตามแนวคิดการเรียนแบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.92) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ด้าน ครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้ร่วมมืออย่างเป็นระบบ นักเรียนมีพฤติกรรมการสร้างความรู้หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าเฉลี่ยหลังเรียน (2.96) สูงกว่าก่อนเรียน (1.98) ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการสอนสามารถส่งเสริมทักษะความใฝ่รู้ใฝ่เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. เชิงการปฏิบัติ (Practical Suggestions) ครูผู้สอนควรได้รับการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้กลุ่ม และการประเมินผลเชิงสมรรถนะ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

2. เชิงนโยบาย (Policy Suggestions) สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาควรสนับสนุนให้มีการขยายผลการใช้ระบบการสอนแบบร่วมมือไปยังกลุ่มสาระอื่น ๆ เช่น วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในภาพรวม

3. เชิงการวิจัย (Research Suggestions) ควรมีการศึกษาติดตามผลระยะยาวเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม และแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน รวมถึงการเปรียบเทียบผลระหว่างรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือกับรูปแบบอื่น เช่น การเรียนรู้โดยใช้โครงงาน (Project-based Learning) หรือการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)

เอกสารอ้างอิง

ภูชิศ สถิตย์พงษ์. (2560). การพัฒนาระบบการสอนภูมิศาสตร์แบบภควันตภาพสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). กรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รายงานแนวโน้มการศึกษาไทย 2565: การเรียนรู้เชิงรุกในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

ellanca, J., & Brandt, R. (Eds.). (2010). 21st century skills: Rethinking how students learn. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning (5th ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.

Laal, M., & Ghodsi, S. M. (2012). Benefits of collaborative learning. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 31, 486–490.

Office of the Basic Education Commission. (2021). Core competencies framework of basic education students 2021. Bangkok, Thailand: OBEC.

Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (2018). The future of education and skills: Education 2030. Paris: OECD Publishing.

Panitz, T. (1999). Collaborative versus cooperative learning: A comparison of the two concepts which will help us understand the underlying nature of interactive learning. ERIC Document Reproduction Service No. ED448443.

Slavin, R. E. (2009). Educational psychology: Theory and practice (9th ed.). Boston, MA: Pearson.

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.